

О‘SMIRLAR PSIXOLOGIK HOLATINI BAHOLASHDA ZAMONAVIY PSIXODIAGNOSTIK METODLAR SAMARADORLIGI

Qo'qon universiteti Andijon filiali
Boshlangich ta'lim yo'nalishi 2-bosqich talabalari
Mamajonova Muzayyana Oqil qizi,
Yakubova Mubina Murodjon qizi.

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada o'smirlar psixologik holatini baholashda zamonaviy psixodiagnostik metodlar tahlil qilinadi. Kompyuterlashtirilgan testlar, emotsional analiz tizimlari, onlayn va mobil platformalar orqali o'smirlarning psixologik holatini aniqlashning samaradorligi yoritiladi. Shuningdek, metodlarni tanlashda yoshga moslik, individual xususiyatlar, etik tamoyillar va ma'lumotlar maxfiyligi masalalari ko'rib chiqiladi. Maqola o'smirlarning rivojlanishiga mos va ilmiy asoslangan diagnostika vositalaridan foydalanish bo'yicha tavsiyalarni o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: o'smirlar, psixologik holat, psixodiagnostika, zamonaviy metodlar, emotsional analiz, kompyuterlashtirilgan test, individual yondashuv.

АННОТАЦИЯ: В статье рассматриваются современные методы психодиагностики для оценки психологического состояния подростков. Анализируются эффективность компьютеризированных тестов, систем эмоционального анализа, онлайн и мобильных платформ. Также рассматриваются вопросы соответствия методик возрастным особенностям, индивидуальным характеристикам, этическим принципам и конфиденциальности данных. Статья содержит рекомендации по использованию научно обоснованных диагностических инструментов для подростков.

Ключевые слова: подростки, психологическое состояние, психодиагностика, современные методы, эмоциональный анализ, компьютеризированные тесты, индивидуальный подход.

ABSTRACT: This article analyzes modern psychodiagnostic methods for assessing adolescents' psychological state. It examines the effectiveness of computerized tests, emotional analysis systems, and online and mobile platforms. The study also considers age-appropriateness, individual characteristics, ethical principles, and data confidentiality. Recommendations for using scientifically grounded diagnostic tools for adolescents are provided.

Keywords: adolescents, psychological state, psychodiagnostics, modern methods, emotional analysis, computerized tests, individual approach.

KIRISH. O'smirlik davri inson rivojlanishining eng murakkab va mas'uliyatli bosqichlaridan biri bo'lib, unda shaxsning emotsional, ijtimoiy, kognitiv va xulq-atvor jihatlari keskin o'zgaradi. Bu davrda stressning kuchayishi, o'zini anglash jarayonining faollashuvi, mustaqillikka intilish, ijtimoiy rollarning tez o'zgarishi o'smirning psixologik holatini nozik va o'zgaruvchan qiladi. Shu sababli o'smirlar psixologik holatini erta, aniq va ilmiy asoslangan usullarda baholash bugungi kun psixologiya fanining eng dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy psixodiagnostika o'smirlar ruhiy holatini baholashda keng qamrovli yondashuvlarni taklif etadi. An'anaviy testlar bilan bir qatorda kompyuterlashtirilgan diagnostika vositalari, raqamli kuzatuv usullari, emotsional analiz dasturlari, shaxsiy xususiyatlarni aniqlashga mo'ljallangan interaktiv platformalar qo'llanilmoqda. Bunday metodlar o'smirlarning kayfiyati, tashvish darajasi, motivatsiyasi, ijtimoiy moslashuvi va xulq-atvordagi o'zgarishlarni chuqur tahlil qilish imkonini beradi. O'smirlarning psixologik holatini aniqlash jarayonida diagnostika metodlarining ilmiy ishonchliligi, madaniy mosligi va yoshga doir xususiyatlarga moslashtirilganligi alohida ahamiyatga ega. Chunki noto'g'ri tanlangan metodlar noto'g'ri xulosalarga, shu bilan birga o'smirning ruhiy rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi tavsiyalarning berilishiga olib kelishi mumkin. Shuning uchun zamonaviy psixodiagnostik metodlar faqat texnik jihatdan qulay bo'lishi emas, balki ilmiy asoslangan, valid va reliyablli bo'lishi talab etiladi. Mazkur maqolada o'smirlar psixologik holatini baholashda qo'llanilayotgan zamonaviy psixodiagnostik metodlarning afzalliklari, ularning samaradorligini

belgilovchi mezonlar, amaliy qo'llanilishdagi natijalar va ularning psixologik amaliyotga ta'siri yoritib beriladi. Shuningdek, o'smirlarning individual rivojlanish xususiyatlarini hisobga olgan holda metodlarni tanlash bo'yicha tavsiyalar ham taqdim etiladi.

O'smirlar psixologik holatini baholashda zamonaviy psixodiagnostik metodlarning ilmiy asoslari. O'smirlik davrida psixologik jarayonlar murakkablashgani sayin diagnostika metodlarining ilmiy asoslanganligi yanada muhim ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy psixodiagnostika metodlari aynan o'smirlarning yosh xususiyatlari, emotsional o'zgaruvchanligi va ijtimoiy moslashuv jarayonlarini chuqur tahlil qilish uchun ishlab chiqilgan bo'lib, ular bir nechta ilmiy mezonlarga tayangan holda qo'llaniladi. Eng avvalo, bu metodlar validlik va reliyabillik talablariga javob berishi kerak. Validlik diagnostika vositasining aynan o'lchamoqchi bo'lgan psixologik holatni to'g'ri aks ettirishini bildirsa, reliyabillik uning natijalari takroriy o'tkazilganda barqaror bo'lishini ta'minlaydi. Zamonaviy testlar, jumladan kompyuterlashtirilgan diagnostika tizimlari, bu ikki mezonni yuqori darajada ta'minlagani uchun o'smirlar bilan ishlashda keng qo'llanilmoqda. Yana bir muhim ilmiy asos yoshga moslik tamoyilidir. O'smirlarning psixologik rivojlanishi o'ziga xos bo'lgani sababli diagnostika metodlari ularning qiziqishlari, idrok tezligi, emotsional barqarorlik darajasi va kommunikativ imkoniyatlariga moslashtirilishi kerak. Shu sababli zamonaviy psixodiagnostik tizimlar vizual va interaktiv elementlar bilan boyitilib, o'smirning e'tiborini jalb qilish va uning tabiiy xatti-harakatlarini aniqlashga yo'naltirilgan. Bu yoshga mos vizuallashtirilgan testlar o'smirning motivatsiyasini oshiradi va aniq, haqiqiy natijalar olishga yordam beradi. Zamonaviy metodlarning ilmiy ahamiyati yana shundaki, ular ko'p omilli yondashuvni qo'llaydi. Ya'ni o'smirning psixologik holati faqat bir test yoki bir ko'rsatkich orqali baholanmaydi, balki emotsional holat, kognitiv jarayonlar, xulq-atvor modeli, stressga chidamlilik darajasi va ijtimoiy moslashuv kabi bir nechta jihatlar kompleks ko'rib chiqiladi. Bugungi kunda algoritmik tahlil, psixometrik modellash, emotsional analiz kabi zamonaviy vositalar ushbu ko'p omilli yondashuvni yanada takomillashtirmoqda.

Shuningdek, zamonaviy psixodiagnostik metodlar o'smirning individual rivojlanish dinamikasini ham kuzatish imkonini beradi. Avvalgi test natijalari, hozirgi psixologik holati va kutilayotgan rivojlanish ko'rsatkichlari solishtiriladi, bu esa individual rivojlanish xaritasini yaratishga yordam beradi. Mazkur yondashuv o'smirning qaysi jihatlari mustahkam, qaysi sohalarda yordam va qo'llab-quvvatlash zarurligini aniqlashda muhim o'rin tutadi. Natijada diagnostika jarayoni shaxsiylashtirilgan yondashuvga tayanadi, bu esa o'smirlar bilan ishlash samaradorligini keskin oshiradi. Umuman olganda, zamonaviy psixodiagnostik metodlarning ilmiy asoslari ularni o'smirlarning psixologik holatini chuqur, aniq va ishonchli baholashga imkon beruvchi yuqori darajadagi vositalarga aylantiradi. Bu metodlarning ilmiy ishonchliligi ularni psixologik amaliyotda qo'llashni yanada samarali qiladi.

O'smirlar psixologik holatini baholashda qo'llaniladigan zamonaviy metodlar va ularning amaliy samaradorligi. Bugungi kunda o'smirlar psixologik holatini aniqlashda bir qator zamonaviy psixodiagnostik metodlar qo'llanilib, ular an'anaviy baholash usullariga qaraganda tezkor, interaktiv va yuqori darajada ob'ektiv natijalar beradi. Bunday metodlar o'smirlarning psixologik rivojlanishidagi nozik o'zgarishlarni o'z vaqtida aniqlash, emosional muammolarni erta tashxislash hamda ijtimoiy moslashuv jarayonini tahlil qilish imkonini yaratadi. Eng ko'p qo'llaniladigan metodlardan biri kompyuterlashtirilgan psixodiagnostika hisoblanadi. Bu tizimlar test topshiriqlarining avtomatik berilishi, javoblarning real vaqt rejimida qayta ishlanishi va natijalarning algoritmik tahlili orqali diagnostika samaradorligini oshiradi. Kompyuterlashtirilgan testlarda inson omili ta'sirining kamayishi natijalarning xolis bo'lishini ta'minlaydi. Ayniqsa, o'smirlarning diqqatini jalb qilish, ularda tashqi bosimni kamaytirish va jarayonni qiziqarli qilish uchun interaktiv grafiklar va vizual effektlar yuqori natija beradi. Shuningdek, emotsional analizga asoslangan diagnostika usullari ham keng qo'llanilmoqda. Maxsus dasturlar o'smirning yuz ifodasi, ovoz ohangi, tananing mikroharakatlari va nutq ritmini tahlil qilib, uning emotsional holatini aniqlaydi. Ushbu metodlar depressiv holatlar, tashvish darajasi, ichki ziddiyat va stressga bo'lgan reaktivlikni aniqlashda qo'shimcha ma'lumot beradi. O'smirlar

ko‘pincha o‘z his-tuyg‘ularini ochiq ifoda eta olmasliklari sababli bunday tizimlar yashirin emotsional o‘zgarishlarni aniqlashda juda samarali. Yana bir zamonaviy yondashuv — online va mobil diagnostika platformalaridir. Ular o‘smirlarning odatdagi muhitida, ya’ni uyda, maktabda yoki mobil qurilmalarda test topshirish imkoniyatini beradi. Bu esa o‘smirning tabiiy holatda, tashqi ta’sirlarsiz o‘zini tutishini ta’minlaydi. Onlayn testlarning natijalari avtomatik tarzda qayta ishlab, o‘smirning psixologik holati haqida batafsil hisobot shakllantiradi. Bunday yondashuv pandemiya sharoitida va masofaviy psixologik yordam jarayonida ayniqsa samarali bo‘ldi. Monitoringga asoslangan diagnostika tizimlari ham o‘smirlar bilan ishlashda muhim o‘rin tutadi. Bunday tizimlar o‘quvchilarning o‘qish motivatsiyasi, darsga bo‘lgan e’tibor, stress darajasi, ijtimoiy faollik va kundalik kayfiyat o‘zgarishlarini muntazam kuzatib boradi. Ularning ustuvor jihati — dinamik ma’lumot to‘plash orqali o‘smirning rivojlanishidagi salbiy tendensiyalarni erta aniqlashdir. Bu holat psixologga o‘z vaqtida maslahat yoki psixokorreksion ishlarni boshlashga yordam beradi. Amaliyot shuni ko‘rsatadiki, zamonaviy psixodiagnostik metodlardan foydalanish o‘smirlar bilan ishlashda bir necha ijobiy natijalarga erishishga imkon beradi: baholash jarayoni qisqa vaqt ichida yakunlanadi, natijalar aniq va xolis bo‘ladi, o‘smirning o‘zini tutishidagi tabiiylik saqlanadi, tashxis jarayoni stresssiz kechadi, eng muhimi o‘smirning emotsional farovonligi va psixologik xavf omillari aniq tasvirlanadi. Natijada, zamonaviy diagnostika metodlari o‘smirlar psixologik holatini chuqur tahlil qilish, individual yondashuvni shakllantirish va ularning psixik rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash uchun samarali va ishonchli vosita bo‘lib xizmat qilmoqda.

HULOSA VA TAVSIYALAR. O‘smirlar psixologik holatini baholashda zamonaviy psixodiagnostik metodlarning qo‘llanilishi bugungi kunda ilmiy va amaliy jihatdan katta ahamiyatga ega. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, kompyuterlashtirilgan testlar, emotsional analiz tizimlari, onlayn va mobil diagnostika platformalari o‘smirlarning psixologik holatini aniqlashda an’anaviy metodlarga qaraganda aniqroq va tezkor natijalar beradi. Bu metodlar o‘smirning emotsional barqarorligi, motivatsiyasi, stressga chidamliligi va ijtimoiy moslashuvini yaxshiroq tushunishga

imkon yaratadi. Shu bilan birga, zamonaviy metodlar individual rivojlanish xaritasini shakllantirish va shaxsga mos psixologik yordam ko'rsatishda muhim ahamiyat kasb etadi. Biroq, psixodiagnostika jarayonida metod tanlashda ehtiyotkorlik zarur. Har bir test yoki tizim o'smirning yosh xususiyatlari, madaniy muhit va individual o'ziga xosliklarini hisobga olgan holda qo'llanishi kerak. Shuningdek, natijalarni sharhlash va yakuniy xulosani chiqarish jarayonida mutaxassis psixologning tajribasi hal qiluvchi rol o'ynaydi.

TAVSIYALAR

1. Zamonaviy psixodiagnostik metodlarni keng qo'llash — kompyuterlashtirilgan testlar, emotsional analiz va onlayn platformalarni psixologik baholash jarayoniga integratsiya qilish.
2. Individual yondashuvni ta'minlash — o'smirning individual rivojlanish xususiyatlarini hisobga olgan holda metodlarni tanlash va psixologik tavsiyalarni berish.
3. Malakali mutaxassislarni tayyorlash — psixologlarga zamonaviy diagnostika vositalari bo'yicha treninglar va amaliy mashg'ulotlar tashkil etish.
4. Ma'lumotlarni maxfiyligini ta'minlash — onlayn va mobil diagnostika tizimlarida o'smirlarning shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilish bo'yicha qat'iy chora-tadbirlar ishlab chiqish.
5. Monitoring tizimlarini joriy etish — maktab va boshqa ta'lim muassasalarida o'smirlarning psixologik holatini muntazam kuzatish va aniqlangan muammolar bo'yicha tezkor psixologik yordam ko'rsatish.
6. Etik tamoyillarga rioya qilish — diagnostika jarayonida o'smirning huquqlari, sha'ni va shaxsiyati hurmat qilinishi shart. Umuman olganda, zamonaviy psixodiagnostik metodlar o'smirlar psixologik holatini aniqlash, ularning rivojlanish jarayonini qo'llab-quvvatlash va individual psixologik yondashuvni shakllantirishda samarali vosita hisoblanadi. Shu bilan birga, metodlardan oqilona va ehtiyotkorlik bilan foydalanish ularning samarasini oshiradi va o'smirlarning psixik salomatligini mustahkamlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Nishanova Z., Qurbonova Z., Abdiev S. Psixodiagnostika va eksperimental psixologiya. Toshkent: Tafakkur-Bo'stoni, 2011. O'zbek tilidagi psixodiagnostika va eksperimental psixologiya faniga bag'ishlangan darslik.
Elektron versiya: Psixodiagnostika va eksperimental psixologiya (Z.Nishanova) PDF
2. Nishanova Z.T. Bolalar psixologiyasi va psixodiagnostika. Toshkent: Sharq, 2017. Kitobda bolalar va o'smirlarning psixologik xususiyatlari hamda diagnostika usullari bayon etilgan.
3. Jalilova S.X., G'ayibova N.A. Umumiy psixodiagnostika. Toshkent: Fan va Texnologiya, 2018. Psixodiagnostikaning nazariy va metodologik asoslarini yorituvchi o'quv qo'llanma.
4. Nishanova Z.T. Bolalar psixologiyasi va psixodiagnostika — darslik, psixologiya talabalari va amaliy psixologlar uchun. NamDU Kutubxona.
5. Choriyeva M.N. "Psixodiagnostik metodikalar bilan ishlashning samarali usullari," Ta'limning zamonaviy transformatsiyasi jurnali, 2024. Maqolada diagnostika metodlari va ularni qo'llash usullari tahlil qilinadi.